

מראי מקומות- עבודה זרה מ"ה

על ע"ז תלושה אסורה, ק"ו הוא מהא דכתי' עליהם דדרשי' דמיירי לענין איסור ציפוי של ע"ז שאין עצמה אסורה, דמ"מ הציפוי שלה אסורה, כש"כ ציפוי של ע"ז שהוא עצמה אסורה, שגם הציפוי שלה אסורה.

(ג) **כל מקום שאתה מוצא הר גבוה, וכו'- תוס'** הביא מה דא"י בירושלמי להק', דאיך בנו בית הבחירה על הר המורי', הרי הר גבוה הוא, וא"כ איך בונין בית המקדש במקום שעבדו ע"ז, ותי' דע"פ נביא נבנה שם. וע' ברמב"ן לקמן (מו.) דהוסיף ביאור על תירוצ' הירושלמי, וכ' דגלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שלא נעבד שם ע"ז מעולם. וע"ע **בחתם סופר** שהביא מה דא"י **במדרש רבה** דהר המורי' מעיקרא לא הי' אלא מקום נמוך, והתפלל אברהם אבינו שיהי' נעשה להר, דאין כבודו של מלך הכבוד לשכון בעמק. והביא מר' **נתן אדלר** דאמר דכיון שכן, ממילא שוב לא ק' איך נבנה הבהמ"ק בהר המורי', דקודם שהתפלל אברהם אבינו לא הי' הר כלל, וא"כ אין חשש שיעבדוהו, ואח"כ הי' של אברהם אבינו, ושוב אין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

(ד) **ציפוי הר איכא בינייהו- ע' במנחת חינוך** (תכ"ח) שכ' בדעת הרמב"ם דציפוי ע"ז בכלל משמשים, והיכא דהוי ציפוי לע"ז האסורה, כגון תלושה, הנהנה מצפוי' לוקה משום לא תחמוד, וגם משום לאוין דמשמש ע"ז, דהיינו לא תביא תועבה וכו', ומשום לא ידבק בידך מאומה. והביא מהמשנת חכמים דדייק מרש"י דס"ל דאי לאו קרא דלא תחמוד, לא היינו אוסרים ציפוי להר, כיון דההר עצמו אינו אסור, אבל עכשיו גילתה התורה דדנין כשאר משמשי ע"ז, וא"כ הדרי' לאיסורא קמא ועוברין בשני לאוין. ומשמע דס"ל דאינו לוקה אלא על ב' לאוין דלא תביא וכו' ולא ידבק וכו', ואינו לוקה על לאו דלא תחמוד, ואולי ס"ל דהתורה רק מחזירו להיות כמו שאר ציפויין, ואי"ז לאו מיוחד. וע"ש עוד שהביא דמהחינוך משמע דבאמת לוקה ג'.

(א) **הנכרים העובדים את ההרים ואת הגבעות, הן מותרין- פרש"י**, דההרים אינם ע"ז, ומ"מ גזה"כ הוא דתלוש שלהם אסורים. והק' **תוס'** בשם ר"ת, דאם אינם ע"ז, א"כ למה עובדיהם בסייף, הא אין זה עובד אלהים אחרים (ורש"י כבר נתעורר בקו' זו, ופירש דעכ"פ הם לשם ע"ז עבדי להו, אבל ר"ת לא ניחא ל' בזה, דסכ"ס אינם עובדים ע"ז). ולכן פי' ר"ת דבאמת ע"ז מקרו, ותקרבתי אסורה, וממילא עובדיהן חייב, אלא דחי' הקרא דאין צריך לעקור ההרים, אף דבאמת יש להם דין ע"ז, והביא תוס' שג"כ רש"י כ' כן במקו"א. אבל לבסוף סיים תוס' בשם הר"י להסכים לפירושו של רש"י שפי' כאן. וע' **בקהלות יעקב** (ט"ז) שכ' לפרש שי' זו של רש"י והר"י (ע"ש מה שהק' עליהם), דבאמת יש ב' ענינים, הא דאינו אסור משום דלא בא מתפיסת יד אדם. ודין זה עושה רק שאינו נאסר בהנאה ע"י העבודה, וכמו שמצינו בבעלי חיים, שאינם נאסרין ע"י עבודה, ואע"פ שאינם מחוברים לקרקע, משום דסכ"ס לא באים מתפיסת יד אדם. אבל יש עוד דין, ודין זה נאמר רק לענין מחובר, והיינו ע"פ מה דדרשי' דאלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם, ודין זה אומר דאין להם דין ע"ז בכלל, וממילא אפי' אם מקריב איזה דבר להם, אין בה שם תקרובת ע"ז, דהא אינה ע"ז, וזהו גזה"כ בדבר שהוא מחובר, שא"א להיות בה שם ע"ז. אבל בדברים אחרים, כמו בעלי חיים, וכדו', דלא באו מתפיסת יד אדם, ומ"מ אינם מחוברים, הגם דאינם נאסרים ע"י מי שעובדם, מ"מ אין להם דין ע"ז, ותקרבתי שלהם מותר.

(ב) **הן מותרין- פרש"י**, דמה דההרים עצמן מותרים, היינו משום דכתי' אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם, וכדדרשת ר' יוסי הגלילי. אולם ע' בפ"י הראב"ד שהביא מ"מ דמה שההרים עצמן מותרים, היינו גופא משום דכתי' לא תחמוד כסף וזהב עליהם, דמשמע דדוקא מה שעליהם אסורים, אבל הם עצמן אינם אסורים, וקרא בא למעט שיש ע"ז שאין עצמה אסורה. ומה שציפוי

(ח) ונתצתם את מזבחותרם והנח- פי' הריטב"א, אין לפרש והנח לגמרי, דא"כ אתו בהו לידי תקלה, אלא ה"ק, הנח מלשרש או לעקור ולנתוץ העיקרין והיסודות עד שתכבוש".

(ה) והכא באילן שנטעו ולבסוף עבדו קמיפלגי, וכו'- פרש"י, דהיינו דת"ק סבר דכיון דכשנטעו לא הי' דעתו לאשירה, א"כ מה דאח"כ עבדוהו אינו כלום, ואינו יכול לאוסרו עי"ז. אולם ר' יוסי הגלילי סובר דכיון דאיכא בה תפיסת ידי אדם, א"כ אע"פ דמתחלה לא נטעו לכך, מ"מ תוספותיו משעת עבדתו ואילך אסורים. אולם ע' בר"ן (כ. בדפי הרי"ף) דכ' לפרש מח' באו"א, דת"ק ס"ל דנטעו ולבסוף עבדו מותר, אבל מ"מ מודה דעכ"פ תוספותיו אסורין. אבל ר' יוסי הגלילי ס"ל דכיון שיש בו תפיסת ידי אדם, א"כ אע"פ דנטעו ולבסוף עבדו, כולו אסור.

(ו) מיבעי להו לאילן שנטעו מתחילה לכך- כ' הרמב"ן דזהו אתי אליבא דמ"ד עי"ז של גוי אסורה מיד, כיון שעשאו לשם עי"ז, אבל למ"ד דעי"ז של גוי מותר עד שתעבד, בזה צריך לומר דהקרא בא לאסור היכא דהי' האילן נעבד קודם שינטע, א"נ מיירי דנטעו ועבדו קודם השרשה. ולפי זה, היכא דנטעו ולבסוף נעבדו, באמת יהי' מותר, דבשעת עבודה כבר מחובר הוא. עוד כ' הרמב"ן בשם י"א, דהיכא דנטעו מתחילה לכך ואח"כ עבדו, מיתסר בעי"ז אפי' למ"ד דאינו אסור עד שתעבד, דכאן מהני תפיסת ידי אדם דמעיכא לאוסרו עכ"פ כשעובדו, אע"ג דמחובר הוא.

(ז) ורבנן, האי ואשריהם תגדעון מאי עבדי לי'- פרש"י, שעיקרו יהא מונח בארץ במאי מוקמי לי', אי באילן שנטעו מתחלה לכך, כולו אסור, ולא רק עיקרו (וקרא משמע דמיירי דרק עיקרו אסור). והק' המהר"ם, למה פי' רש"י כאן, הי' לו לפרש כפשוטו, אי באילן שנטעו מתחלה לכך, הא כבר ילפי' לי' מקרא דאשריהן תשרפון באש, וא"כ קרא דאשריהן תגדעון למה לי. ותי' דאפשר דרש"י דייק מלשון הגמ', דהק' מאי עבדי לי', ולא הק' ואשריהם תגדעון למה לי, וא"כ ע"כ כוונתו היתה להק' דא"א כלל לאוקמי' באילן שנטעו מתחלה לכך, משום דההוא כולו אסור, וקרא דגדעון משמע דאינו אסור אלא גדועו.